

Datum van
inontvangstneming

:

22/06/2021

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-300/21 – 1

Zaak C-300/21

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

12 mei 2021

Verwijzende rechter:

Oberster Gerichtshof (Oostenrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

15 april 2021

Verzoekende partij:

UI

Verwerende partij:

Österreichische Post AG

Het Oberste Gerichtshof (hoogste federale rechter in civiele en strafzaken, Oostenrijk) heeft als rechter in *Revision* [OMISSIS] in de zaak van verzoeker UI, [OMISSIS] Wenen, [OMISSIS] tegen verweerster Österreichische Post Aktiengesellschaft, [OMISSIS] Wenen, [OMISSIS] inzake het beroep in *Revision* van verzoeker tegen het arrest van het Oberlandesgericht Wien (hoogste rechterlijke instantie van de deelstaten Burgenland, Neder-Oostenrijk en Wenen, Oostenrijk) als rechter in hoger beroep van 9 december 2020, GZ 14 R 143/20g-24, waarbij het vonnis van het Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (rechter in eerste aanleg voor civiele zaken, Wenen, Oostenrijk) van 14 juli 2020, GZ 8 Cg 34/20h-14, werd bekrachtigd, [OMISSIS] de volgende

beslissing

gegeven:

I. Aan het Hof van Justitie van de Europese Unie worden krachtens artikel 267 VWEU de volgende vragen voorgelegd met het verzoek om een prejudiciële beslissing:

1. Vereist de toekenning van schadevergoeding overeenkomstig artikel 82 van verordening (EU) 2016/679 van het Europees [Or. 2] Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming) (hierna: „AVG”) naast een inbreuk op de bepalingen van de AVG ook dat de eisende partij schade heeft geleden, of volstaat reeds de inbreuk op bepalingen van de AVG als zodanig voor de toekenning van schadevergoeding?

2. Bestaan er voor de berekening van de schadevergoeding naast de beginselen van doeltreffendheid en gelijkwaardigheid andere Unierechtelijke bepalingen?

3. Is de opvatting dat de toekenning van immateriële schade veronderstelt dat er sprake is van een effect of gevolg van de schending dat op zijn minst van enig belang is en verder gaat dan de door de inbreuk ontstane ergernis, verenigbaar met het Unierecht?

II. [OMISSIS] [schorsing van de procedure]

Motivering:

I. Feiten

Verweerster beschikt over een bedrijfsvergunning als bureau voor adreslijsten en was tien jaar lang actief als handelaar in adressen met het doel om voor haar adverterende klanten een doelgerichte verzending van reclame mogelijk te maken. In dit verband verzamelde zij sinds 2017 informatie over de partijaffiniteiten van de gehele Oostenrijkse bevolking. Bureaus voor opinieonderzoek [Or. 3] hielden hierover anonieme enquêtes waarbij concrete vragen werden gesteld over de belangstelling voor verkiezingsreclame. De resultaten werden door verweerster aan statistieken uit verkiezingsuitslagen gekoppeld om uiteindelijk met behulp van een algoritme volgens sociaal-demografische kenmerken „adressen van doelgroepen” te definiëren. De doelgroepen telden in de regel meer dan honderd personen. De individuele personen werden op grond van hun woonplaats, leeftijd, geslacht enz. in één of meer marketinggroepen en -classificaties ingedeeld. Hiervoor kocht verweerster ook adresgegevens van andere handelaars in adressen of uit bestanden van klanten en belangstellenden van bedrijven. Deze gegevens werden aan verschillende organisaties verkocht.

Met betrekking tot verzoeker werden door verweerster de volgende gegevens verwerkt, maar niet aan derden doorgegeven:

Veldbenaming	Gegenereerd	Gegevensverzameling
[...]	[...]	[...]
Mogelijke doelgroep voor verkiezingsreclame ÖVP	statistisch geëxtrapoleerd	zeer laag
Mogelijke doelgroep voor verkiezingsreclame Neos	statistisch geëxtrapoleerd	zeer laag
Mogelijke doelgroep voor verkiezingsreclame Grüne	statistisch geëxtrapoleerd	laag
Mogelijke doelgroep voor verkiezingsreclame FPÖ	statistisch geëxtrapoleerd	hoog
[...]	[...]	[...]

Verzoeker, die geen toestemming had gegeven voor de verwerking van de gegevens, ergerde zich over het opslaan van zijn gegevens inzake de partijaffiniteit. Erg boos en beledigd was hij over de door **[Or. 4]** verweerster aan hem toegeschreven „hoge affiniteit” met de FPÖ. De handelwijze van verweerster hield hem ook weer bezig naar aanleiding van de voorbereiding van de procedure. Andere dan slechts tijdelijke emotionele schade kon niet worden vastgesteld.

II. Argumenten van partijen

Verzoeker vordert [OMISSIS] de toekenning van schadevergoeding [OMISSIS]. Sympathieën met rechtse partijen staan ver van hem af, waardoor de aan hem toegeschreven partijaffiniteit beledigend en beschamend en bovendien uitermate schadelijk zou zijn voor zijn reputatie. De handelwijze van verweerster heeft hem erg boos gemaakt en ervoor gezorgd dat hij zijn vertrouwen is verloren en dat hij zich voor schut gezet voelde. Gelet op het ernstige innerlijke onbehagen meent verzoeker recht te hebben op een vergoeding van 1 000 EUR voor immateriële schade.

C. Procesverloop

De rechter in eerste aanleg heeft het verzoek tot staken van de gedraging toegewezen en de vordering tot schadevergoeding afgewezen.

De rechter in hoger beroep heeft het vonnis in eerste aanleg bekrachtigd en met betrekking tot de vordering tot schadevergoeding verklaard dat in overweging 146 van de AVG is vastgelegd dat het begrip schade ruim moet worden uitgelegd in het licht van de rechtspraak van het Hof van Justitie, op een wijze die ten volle recht doet aan de doelstellingen van deze verordening. In overweging 85 worden voorbeelden van immateriële schade ten gevolge van een inbreuk op de bescherming van persoonsgegevens genoemd, zoals verlies van controle over de persoonsgegevens of de beperking van hun rechten, discriminatie, identiteitsdiefstal of -fraude, financiële verliezen, ongeoorloofde ongedaanmaking van pseudonimisering, reputatieschade, verlies van **[Or. 5]** betrouwbaarheid van door het beroepsgeheim beschermde persoonsgegevens, of enig ander aanzienlijk

economisch of maatschappelijk nadeel. De opsomming heeft evenwel duidelijk betrekking op openbaargemaakte gegevens; de gegevens van verzoeker werden echter niet doorgegeven of openbaar gemaakt. Ook overweging 75 kan verzoeker niet baten; volgens die overweging „kan” een risico voor de rechten en vrijheden van natuurlijke personen voortvloeien uit persoonsgegevensverwerking die kan resulteren in immateriële schade. Er moet vanuit worden gegaan dat de nationale schadevergoedingsregelingen de in de AVG opgenomen aansprakelijkheid aanvullen, waardoor de algemene voorwaarden voor het recht op schadevergoeding van belang zijn, voor zover de AVG geen bijzondere regelingen bevat; voor schadevergoeding komt ook volgens de AVG slechts een feitelijk opgetreden ideële schade in aanmerking. Hoewel iedere inbreuk op de gegevensbescherming op zijn minst kortstondig negatieve gedachten bij de betrokkene oproept, gaat niet iedere inbreuk automatisch gepaard met immateriële schade. Voor een vergoeding komt slechts in aanmerking een schadegevolg dat verder gaat dan de door de schending opgeroepen ergernis respectievelijk emotionele schade. Dit is volgens de rechter bij de ontstane schade aan de persoonlijkheid van verzoeker niet het geval. Ongeacht enkele geuite bezwaren moet volgens de rechter worden vastgehouden aan het beginsel dat ten grondslag ligt aan het Oostenrijkse schadevergoedingsrecht en op grond waarvan een louter gevoel van onbehagen of ongemak door eenieder zelf moet worden gedragen zonder dat daaruit een recht op schadevergoeding kan voortvloeien, en dat derhalve sprake moet zijn van een schade van enig „gewicht”.

Het Oberste Gerichtshof heeft bij interlocutoir arrest van 15 april 2021 geoordeeld over het tegen de stakingsverplichting gerichte beroep in *Revision* van verweerster, en daarbij dit beroep [Or. 6] verworpen. Voorwerp van het onderhavige beroep in *Revision* is derhalve slechts nog verzoekers vordering tot schadevergoeding.

D. Toepasselijk Unierecht

AVG:

1. Eenieder die materiële of immateriële schade heeft geleden ten gevolge van een inbreuk op deze verordening, heeft het recht om van de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker schadevergoeding te ontvangen voor de geleden schade.
2. Elke verwerkingsverantwoordelijke die bij verwerking is betrokken, is aansprakelijk voor de schade die wordt veroorzaakt door verwerking die inbreuk maakt op deze verordening. Een verwerker is slechts aansprakelijk voor de schade die door verwerking is veroorzaakt wanneer bij de verwerking niet is voldaan aan de specifiek tot verwerkers gerichte verplichtingen van deze verordening of buiten dan wel in strijd met de rechtmatige instructies van de verwerkingsverantwoordelijke is gehandeld.

E. Motivering van de prejudiciële vragen

1. Volgens artikel 82, lid 1, AVG heeft eenieder die materiële of immateriële schade heeft geleden ten gevolge van een inbreuk op deze verordening, het recht om van de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker schadevergoeding te ontvangen voor de geleden schade. Hiermee wordt in de wetgeving inzake gegevensbescherming een onafhankelijke – dat wil zeggen naast de nationale schadevergoedingsregeling tredende – aansprakelijkheidsnorm vastgelegd. Bijgevolg moet niet alleen het begrip „immateriële schade” in artikel 2, lid 1, AVG op grond van het Unierecht autonoom worden uitgelegd, maar moeten tevens de overige aansprakelijkheidsvoorwaarden zoals bedoeld in lid 2 van het bovengenoemde artikel, net als de vragen betreffende de bepaling van het recht op vergoeding, in eerste instantie volgens het Unierecht worden beoordeeld; de aansprakelijkheidsregelingen van de lidstaat worden in zoverre terzijde geschoven (zie overweging 146, vierde en vijfde zin, AVG [OMISSIS] **[Or. 7]** [OMISSIS] [verwijzingen naar de literatuur]). Alleen al daarom kan niet zonder meer een beroep worden gedaan op de inzake de vergoeding van immateriële schade in de nationale schadevergoedingsregelingen binnen de rechtspraak ontwikkelde beginselen [OMISSIS].

2. Volgens overweging 146, derde zin, AVG moet het begrip „schade” „ruim worden uitgelegd in het licht van de rechtspraak van het Hof van Justitie, op een wijze die ten volle recht doet aan de doelstellingen van deze verordening”. De betrokkenen dienen volledige en daadwerkelijke vergoeding van door hen geleden schade te ontvangen (overweging 146, zesde zin, AVG). Hieruit wordt, gelet op de rechtspraak van het Hof van Justitie inzake de betaling van vergoedingen op grond van schendingen van het Unierecht, primair afgeleid dat de verplichting tot schadevergoeding met inachtneming van het Unierechtelijke doeltreffendheidsbeginsel zodanig moet zijn dat deze evenredig, doeltreffend en afschrikkend is [OMISSIS].

Het toegekende bedrag moet verder gaan dan enkel een symbolische schadeloosstelling [OMISSIS] [verwijzing naar de literatuur]. Wat de aldus aangesproken compenserende functie van de aansprakelijkheid betreft, wordt in een deel [van de rechtsleer] benadrukt dat ten aanzien van het ondervonden ideële nadeel een schadeloosstelling als genoegdoening ter verlichting wordt beoogd, die naast de compensatie voor materieel verlies komt en gelijke waarde heeft [OMISSIS] **[Or. 8]** [OMISSIS] [verwijzing naar de literatuur].

3. Men is het erover eens dat ongeacht het Unierechtelijke doeltreffendheidsbeginsel een vergoeding overeenkomstig artikel 82 AVG op grond van de juist genoemde centrale compensatiegedachte van de aansprakelijkheid alleen dan verschuldigd is, als daadwerkelijk een (ideële) schade is opgetreden (zie overweging 146, zesde zin: „voor de geleden schade”).

4. In verband met de vraag inzake een recht op schadevergoeding bij het verstrekken van onvolledige informatie heeft het Oberste Gerichtshof vastgesteld dat in elk geval alleen sprake kan zijn van ideële schade, als de betrokkene nadeel heeft ondervonden (6 Ob 9/88). Het feit dat degene die verplicht is tot het

verstrekken van informatie, niet voldoet aan zijn wettelijke verplichting tot bekendmaking van de herkomst van de gegevens, is op zichzelf genomen nog geen ideële schade van de betrokkene (6 Ob 9/88; 1 Ob 318/01y). De enkele schending van het recht vormt derhalve als zodanig geen immateriële schade; er moet integendeel sprake zijn van een effect of gevolg van de schending dat als immateriële schade kan worden gekwalificeerd en dat verder gaat dan de door de schending opgeroepen ergernis of emotionele schade [OMISSIS] [verwijzing naar de literatuur].

5. Het doeltreffendheids criterium heeft in de onderhavige context slechts een beperkte relevantie, omdat de AVG sowieso voorziet in hoge sancties. Juist deze hoge sancties hebben het debat aangaande de AVG en de perceptie ervan door het publiek gekenmerkt. Om die reden [Or. 9] kan niet zonder meer worden betoogd dat de doeltreffendheid van de AVG daarnaast ook een hoge schadevergoeding voor ideële schade vereist [OMISSIS]. Hier zou het gevaar van een „doeltreffendheidsspiraal” op de loer liggen [OMISSIS] [verwijzing naar de literatuur].

Voor hypothetische, onbepaalde of niet voelbare nadelen door de inbreuk op het recht op zelfbeschikking op informatiegebied bestaat ook geen aansprakelijkheid in de zin van een „punitieve schadevergoeding” [OMISSIS] [verwijzing naar de literatuur].

6. Reeds om die reden houdt het betoog van verzoeker dat hij alleen al vanwege het „verlies van de controle over de persoonsgegevens” of op grond van de „verwerking van politieke opvattingen” als zodanig recht op schadevergoeding zou hebben, geen steek. Iets anders blijkt ook niet uit de overwegingen 85 en 75 van de AVG. Zoals de rechter in hoger beroep reeds terecht heeft vastgesteld, heeft overweging 85 duidelijk betrekking op concrete schadegevolgen op grond van het lekken van gegevens; in de onderhavige context – waarin juist geen gegevensdoorgifte heeft plaatsgevonden – blijft de door verzoeker ook nog in de procedure in *Revision* met verwijzing naar een „verlies van controle” aangevoerde immateriële schade volledig onbepaald. Overweging 75 laat tegelijkertijd duidelijk zien dat de daarin als voorbeeld opgesomde risico’s, die per definitie voortvloeien uit bepaalde inbreuken op de gegevensbescherming, niet kunnen worden gelijkgesteld met de op grond van artikel 82, lid 1, AVG te vergoeden immateriële schade als zodanig; deze kunnen slechts „resulteren in [...] immateriële schade”. [Or. 10]

7. De vergoeding van immateriële schade overeenkomstig artikel 82, lid 1, AVG veronderstelt bijgevolg een concreet aantoonbaar ideëel nadeel ten gevolge van de inbreuk op de gegevensbescherming: dit nadeel kan bijvoorbeeld zijn dat het de betrokkene tijd en moeite kost om de schending van rechten te beëindigen respectievelijk om zich te beschermen tegen het dreigende misbruik van zijn gegevens of tegen gevolgschade. Dienovereenkomstig zal de uit de schending van rechten voortvloeiende emotionele schade zoals angst, stress of leed ten gevolge van een bestaande of ook slechts dreigende blamage, discriminatie of iets

dergelijks resulteren in een verplichting tot schadevergoeding [OMISSIS] [verwijzing naar de literatuur].

8. In dit verband wordt terecht benadrukt dat een bijzonder ernstige aantasting van de gevoelens van een persoon niet zal worden verlangd [OMISSIS], alleen al omdat overweging 146, derde zin, AVG een ruime uitlegging van het begrip „schade” vordert, zonder daarbij een onderscheid te maken tussen materiële en immateriële schade [OMISSIS] [verwijzing naar de literatuur].

Als daarentegen deels wordt aangenomen – zoals ook de rechter in hoger beroep dit uiteindelijk doet –, dat er sprake is van een „drempel van zwaarwegendheid” [Or. 11] voor de vergoeding van immateriële schade, welke voortvloeit uit een beroep op de inhoudelijk vergelijkbare richtlijn betreffende pakketreizen en de in dit verband gewezen arresten inzake de vergoeding van „gederfd vakantiegenot”, op grond waarvan gevoelens van ongenoegen alleen voor vergoeding in aanmerking komen wanneer de aantasting van de belangen van enig gewicht is ([OMISSIS], kan dit alleen al niet overtuigen vanwege het feit dat in de (nieuwe) richtlijn betreffende pakketreizen (2015/2302/EU) de vergoeding uitdrukkelijk is beperkt tot „aanzienlijke gevolgen” van de non-conformiteit of de „derving van reis- of vakantiegenot ten gevolge van aanzienlijke problemen” (zie artikel 13, lid 6, en overweging 34 van bovengenoemde richtlijn [OMISSIS]). Van een dergelijke beperking is in het kader van de AVG juist geen sprake. De bovengenoemde omstandigheid dat de Uniewetgever bewust heeft gekozen voor een ruime uitlegging van het (sowieso al ruim gevatte) schadebegrip overeenkomstig artikel 82, lid 1, AVG, leidt veeleer tot de conclusie dat hier in beginsel ook minder zwaarwegende ideële nadelen onder moeten vallen. Een beroep op de richtlijn betreffende pakketreizen voor het aanvullen van het begrip immateriële schade is derhalve niet mogelijk.

9. Zelfs al zou men op het gebied van de aansprakelijkheid overeenkomstig artikel 82, lid 1, AVG ook geringe ideële nadelen – zoals bijvoorbeeld enkel tijdelijk leed en tijdelijke gevoelens van ongenoegen – aanmerken als in beginsel voor vergoeding vatbaar, kan men er vanwege het bovengenoemde gezichtspunt van de „voelbaarheid” van de aantasting niet [Or. 12] omheen om deze af te bakenen van volledig triviaal ongemak dat juist naar zijn aard gepaard gaat met de schending van rechten en dat, reeds met het oog op de compenserende functie van de aansprakelijkheid, in het geheel geen vergoeding ter verlichting van het ontstane ongemak verlangt, zodat een verplichting tot betaling van een – zelfs geringe – vergoeding per saldo een ongewenst punitief effect zou hebben.

10. In de uitspraak van het Oberlandesgericht Dresden 4 U 760/19 [OMISSIS] werd [OMISSIS] de vraag open gelaten of een schadevergoeding voor enkel individueel gevoeld ongemak of bij geringe schendingen zonder ernstige aantasting van het zelfbeeld of het aanzien van een persoon bij wijze van uitzondering zou moeten worden toegekend in die gevallen waarin een inbreuk op de gegevensbescherming een groot aantal personen op gelijke wijze treft en een uitvloeisel is van een bewuste, onrechtmatige en grootschalige commercialisering.

Ook in deze hypothetische situatie blijft het evenwel een feit dat er bij te verwaarlozen gevolgen van een schending van rechten voor de gevoelens van de betrokken personen niets te vergoeden valt waardoor de verplichting tot vergoeding per saldo weer een punitief karakter zou hebben.

11. Het door verzoeker beoogde uitleggingsresultaat op grond waarvan ook die te verwaarlozen gevoelens met inachtneming van het doeltreffendheidsbeginsel (artikel 4, lid 3, EU) middels een verplichting tot schadeloosstelling zouden moeten worden gesanctioneerd, leidt derhalve enerzijds – althans per saldo – tot een „punitieve schadevergoeding”, die in het Unierecht in het algemeen **[Or. 13]** niet bestaat (zie arrest van het Hof in zaak C-407/14, **[REDACTED]** **[REDACTED]** Securitas Seguridad Espana SA; verder zaak C-99/15, **[REDACTED]** Producciones Mandarina SL inzake richtlijn 2004/48 [punt 17]); anderzijds blijkt ook uit de door verzoeker zelf aangevoerde overwegingen 85 en 75 van de AVG duidelijk dat de Uniewetgever dergelijke minimale gevolgen voor de gevoelens van de betrokkene bij de vastlegging van de aansprakelijkheid voor immateriële schade klaarblijkelijk niet voor ogen had.

In de tussentijd heeft echter het Duitse Bundesverfassungsgericht in de uitspraak van 14 januari 2021 (1 BvR 2853/19) vastgesteld dat het onverenigbaar is met het recht op de wettelijke rechter, als een rechter een op artikel 82 AVG gebaseerde vordering tot betaling van smartengeld wegens de eenmalige toezending zonder toestemming van reclame per e-mail afwijst omdat er geen schade van enig belang zou zijn, zonder vooraf het Hof van Justitie te hebben verzocht om een beslissing inzake de uitlegging van het schadebegrip in artikel 82, lid 1, AVG.

De verwijzende rechter deelt deze opvatting niet, maar in het belang van een uniforme toepassing van het Unierecht lijkt het hem van belang dat het Hof van Justitie wordt verzocht om een prejudiciële beslissing.

[OMISSIS]

[OMISSIS]